

CZU: 339.543:004(478)

PROCEDURA DE PRELUCRARE A DECLARAȚIEI VAMALE ÎN DETALIU ÎN SISTEMELE INFORMAȚIONALE

Edgar ROTUNDU

Universitatea de Stat din Moldova

Conform Programului Strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-transformare), până în anul 2020 guvernul va deveni mai transparent, mai performant și mai receptiv datorită investițiilor inteligente în tehnologiile informaționale și utilizării masive a acestora în sectorul public. Prin urmare, în ultimul timp, un accent tot mai mare se pune pe procedura electronică de vămuire a mărfurilor și de prelucrare informațională a declarației vamale.

Cuvinte-cheie: procedură informatică, sisteme informaționale, declarație vamală, declarare electronică.

CUSTOMS DECLARATION DETAILED PROCESSING PROCEDURE IN THE INFORMATION SYSTEMS

According to the Strategic Program for Modernization of Technological Governance (e-transformation), by 2020 the government will become more transparent, more efficient and more receptive due to intelligent investments in information technologies and their massive use in the public sector. Therefore, lately, an increasing emphasis is placed on the electronic procedure for customs clearance of goods and for information processing of the customs declaration.

Keywords: information procedure, information systems, customs declaration, electronic declaration.

Introducere

La nivel internațional, în domeniul implementării tehnologiilor informaționale un rol important are programul „Vama 2020”, început în 2014 și care va derula pe o perioadă de 7 ani. Acesta sprijină cooperarea dintre autoritățile vamale, facilitând crearea de rețele, inițierea de acțiuni comune și de cursuri de formare pentru personalul vamal. De asemenea, finanțează sistemele informatice pentru a sprijini crearea unui mediu vamal electronic paneuropean, care să permită schimbul de informații în timp real [1, p.11].

În calitate de obiective specifice ale Programului Strategic de modernizare tehnologică a guvernării, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.710 din 20 septembrie 2011 [2], au fost propuse următoarele:

a) modernizarea serviciilor publice prin digitalizare și prin reingineria proceselor operaționale. Cetățenii și mediul de afaceri vor putea accesa mai ușor informațiile și serviciile electronice oferite de autoritățile administrației publice centrale prin portalul guvernamental unic. Aceste servicii vor fi accesibile prin diverse canale: internet, telefonie mobilă, chioșcuri, terminale interactive etc.;

b) eficientizarea guvernării prin asigurarea interoperabilității sistemelor TI, precum și prin consolidarea și reutilizarea resurselor TI. Instituțiile publice vor depăși izolarea departamentală și vor opera și interacționa pe o platformă tehnologică comună. Cetățenii vor oferi autorităților publice datele personale doar o singură dată, iar instituțiile publice vor reutiliza aceste date pentru prestarea serviciilor.

În condițiile expuse, la nivelul Serviciului Vamal au fost aprobate mai multe documente de politici, deoarece una dintre prioritățile de guvernare în Republica Moldova reprezintă pregătirea administrației publice, în particular, și a societății, în ansamblu, în domeniul formării infrastructurii e-guvernării și utilizării la scară largă a tehnologiilor informaționale în diferite domenii.

O atenție sporită în acest sens se acordă utilizării noilor tehnologii informaționale și serviciilor de comunicații electronice în sistemul vamal. În acest context, în cadrul Serviciului Vamal au fost elaborate documentele necesare pentru dezvoltarea Sistemului Informațional, și anume: Strategia de dezvoltare a Sistemului Informațional Integrat Vamal pentru anii 2012-2016 și Politica de securitate a informației [3, p.26-27]. La elaborarea acesteia s-a ținut cont de documentele de politici ale Uniunii Europene, implicit de setul de standarde în domeniul vamal „Customs Blueprints”, de Decizia nr.70/2008/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind crearea unui mediu informatizat pentru vamă și comerț, de Strategia Comisiei Europene privind vama electronică (E-customs). Conform acestor acte, Comisia Europeană și statele membre elaborează sisteme vamale electronice sigure, integrate, interoperabile și accesibile pentru

schimbul de date din declarațiile vamale, din documentele de însoțire a mărfurilor, precum și pentru schimbul de alte informații relevante [4].

Practica internațională demonstrează că introducerea sistemului informatizat este una dintre cele mai eficiente metode de combatere a corupției și de modernizare a sistemului vamal la scară largă, iar în literatura de specialitate rusă este exprimată opinia [5], conform căreia cu cât cantitatea de mărfuri transportate peste frontiera vamală crește în fiecare zi, cu atât dezvoltarea tehnologiilor informaționale vamale devine una dintre direcțiile prioritare ale activității autorităților vamale din Federația Rusă.

Dacă privim în retrospectivă, constatăm că Guvernul Republicii Moldova a aprobat Hotărârea cu privire la Sistemul Informațional Integrat Vamal [6], care în cele două Anexe ale sale prevede Concepția Sistemului Informațional Integrat Vamal și Regulamentul cu privire la accesul la Sistemul Informațional Integrat Vamal. Concepția formulează cerințele de bază pentru implementarea noilor tehnologii informaționale în activitatea vamală, iar Regulamentul stabilește modalitatea de accesare de către organele centrale de specialitate ale administrației publice a Sistemului Informațional Integrat Vamal și de prezentare către solicitanți a informației ce conține secret comercial [3, p.50].

Scopul lucrării constă în cercetarea cadrului legal care reglementează procedura de prelucrare a declarației vamale în detaliu în sistemele informaționale.

Cadrul legal care reglementează procedura de prelucrare a declarației vamale în detaliu este constituit din Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.904 din 13.11.2013, prin care a fost aprobat Regulamentul cu privire la procedura vămuirii electronice a mărfurilor [7], conceptul căreia presupune depunerea de către declarant a declarației vamale doar în format electronic, fiind exclusă necesitatea depunerii acesteia pe suport de hârtie. Procedura respectivă a dat și primele rezultate pozitive în procesul de vămuire a mărfurilor. Astfel, în anul 2014, 30% din declarațiile vamale privind exportul de mărfuri au fost depuse și perfectate conform acestei proceduri [8].

Legislația vamală definește procedura informatică de declarare a mărfurilor drept un „ansamblu de instrucțiuni și activități care permit declararea mărfurilor prin intermediul sistemului informatic vamal”. Pentru a examina aspectul dat, este necesar să definim noțiunea „culoar de control vamal”. Astfel, în Codul vamal legiuitorul definește această noțiune ca fiind „circuitul automatizat bazat pe analiza de risc, care trebuie urmat de declarația vamală pe durata procesului de control vamal” (pct.62) art.1 CV RM).

Pe de altă parte, un alt act normativ – Ordinul Serviciului Vamal nr.480-O din 18.12.2006 [9] – definește noțiunea menționată *supra* ca fiind „grupare realizată pe baza unor criterii de selectivitate predefinite, care determină aplicarea unor tipuri de control vamal diferite în procesul de vămuire a mărfurilor”. În aceste condiții, considerăm că, deoarece Ordinul respectiv este un act normativ subordonat legii, definiția dată în el urmează a fi corelată cu definiția expusă în Codul vamal.

Astfel, culoarul de control reprezintă un nivel de control care trebuie aplicat unei declarații vamale, după cum urmează:

- culoarul verde – culoarul care permite acordarea liberului de vamă fără efectuarea controlului documentar și fizic;
- culoarul galben – culoarul care permite acordarea liberului de vamă după efectuarea controlului documentar, fără efectuarea controlului fizic;
- culoarul roșu – culoarul care permite acordarea liberului de vamă după efectuarea controlului documentar și fizic;
- culoarul albastru – culoarul care permite acordarea liberului de vamă fără efectuarea controlului documentar și fizic, cu efectuarea, în baza principiului selectivității, a controlului ulterior prin reverificarea declarației vamale [9].

O altă noțiune ce necesită a fi analizată este „actul de inspecție” – documentul electronic ASYCUDA World întocmit pe parcursul fiecărei etape a procedurii informatice de declarare a mărfurilor, pe baza constatărilor privind completarea declarației vamale cu date eronate sau nereale referitoare la încadrarea tarifară, valoarea în vamă, felul, cantitatea sau originea, cuantumul obligației și modul de aplicare a facilităților vamale. Cuprinde următoarele date aferente fiecărei declarații vamale: denumirea biroului vamal, numărul de înregistrare, data înregistrării, regimul vamal, numărul fiecărui articol ce face obiectul declarației, rezultatele examinării, măsurile luate și sancțiunile aplicate, informațiile suplimentare privind documentele întocmite cu ocazia măsurilor întreprinse sau sancțiunilor aplicate [9].

Atragem atenția asupra faptului că și persoanele juridice ale Republicii Moldova pot fi autorizate în calitate de utilizatori ai sistemului informatic pentru a fi conectați la sistemul informatic vamal. Această conectare se realizează cu acordul Serviciului Vamal, prin accesarea modulului necesar prelucrării declarației vamale în detaliu în sistemul informatic și doar în baza cheilor de acces. Persoanele juridice semnează Declarația Angajament privind respectarea obligațiilor ce revin utilizatorilor modulelor specifice din cadrul sistemului de prelucrare informatică a declarației vamale în detaliu.

Concretizăm, de asemenea, că pentru utilizarea sistemului informatic vamal pot fi autorizate numai persoanele juridice care îndeplinesc cumulativ următoarele condiții:

- dispun de infrastructură informatică adecvată;
- utilizează standardele de conexiune la sistemul informațional vamal agreeate de Serviciul Vamal;
- nu au datorii față de autoritatea vamală;
- dispun de licență de broker vamal;
- dispun de cel puțin un specialist în domeniul vămuirii angajat (dacă se solicită autorizare de declarant în nume propriu utilizator al sistemului informatic).

Odată cu autorizarea, persoana juridică primește din partea autorității vamale cheile de acces la modulul informatic pentru prelucrarea declarației vamale în detaliu.

Legislația vamală prevede și cazurile când autorizarea se anulează de către Serviciul Vamal; și anume, dacă:

- a) se anulează licența de broker vamal, în cazul brokerului utilizator al sistemului informatic;
- b) se constată că una dintre condițiile ce au stat la baza acordării autorizării nu mai este îndeplinită;
- c) se constată că persoana autorizată nu respectă regulile de funcționare și de securitate impuse de sistemul informatic vamal;
- d) emiterea autorizării s-a făcut pe baza unor informații și date incorecte sau incomplete, iar solicitantul avea cunoștință sau trebuia să aibă cunoștință de acest fapt [9].

În continuare, vom examina etapele procedurii informatice de declarare a mărfurilor. Astfel, prima etapă este *completarea, stocarea, înregistrarea pe server și tipărirea declarației vamale în detaliu*, în cadrul căreia utilizatorul sistemului informatic efectuează la sediul său următoarele operațiuni:

- a) completează declarația vamală conform normelor tehnice privind imprimarea, utilizarea și completarea declarației vamale în detaliu accesând modulul informatic pus la dispoziție de autoritatea vamală;
- b) verifică declarația vamală completată și rezolvă erorile de completare evidențiate de modulul informatic în raport cu datele de referință privitoare la tariful vamal, cursul de schimb valutar, regimul vamal, codurile adiționale aferente reglementărilor în vigoare, țările, mijloacele de transport etc.;
- c) solicită stocarea informatică a declarației vamale pe serverul central, atribuind manual declarației vamale un număr de referință unic;
- d) solicită înregistrarea informatică a declarației vamale în urma căreia declarația vamală primește automat număr și data de înregistrare. Astfel, declarația vamală se consideră că a fost depusă când varianta electronică a acesteia este înregistrată pe serverul autorității vamale, iar acceptarea declarației vamale se comunică declarantului prin trimiterea unui mesaj de răspuns conținând detaliile de identificare, numărul și data de înregistrare a acesteia;
- e) tipărește în setul corespunzător declarația vamală în detaliu;
- f) semnează declarația vamală în detaliu și lista documentelor anexate în care acestea sunt evidențiate și aplică ștampila;

g) în interval de maximum 1 oră de la momentul înregistrării, depune declarația vamală în detaliu și documentele anexate stabilite pentru regimul vamal solicitat, inclusiv documentele care probează acoperirea obligației vamale, la punctul de recepție-selecție din cadrul biroului vamal/postului vamal.

Specificul acestei etape constă în faptul că depunerea declarației vamale se efectuează numai de către persoana care a semnat declarația vamală.

Următoarea etapă este *recepția declarației vamale și a documentelor însoțitoare*, care are loc la punctul de recepție-selecție. La această etapă declarantul sau reprezentantul său poate retrage declarația vamală cu titlu definitiv sau în vederea rectificării ulterioare a acesteia, dar până la momentul începerii controlului fizic.

Menționăm că colaboratorul vamal de la punctul de recepție-selecție desfășoară următoarele activități succesive:

- a) verifică dacă declarația vamală a fost înregistrată pe server, utilizând modulul informatic;
- b) compară datele din declarația vamală depusă în format electronic cu datele din cea depusă în formă scrisă;
- c) verifică dacă documentele care însoțesc declarația vamală în detaliu au fost înregistrate de sistemul informatic vamal, astfel încât să fie identificate prin cod, document, număr și dată;
- d) verifică dacă documentele înregistrate necesare regimului vamal solicitat și înscrise în borderoul documentelor sunt prezentate împreună cu declarația vamală;
- e) primește declarația vamală dacă aceasta respectă condițiile menționate mai sus și comandă validarea informatică a declarației; această comandă conduce la aplicarea criteriilor de selectivitate generale. Concomitent se efectuează distribuția în mod automat a declarației unui colaborator vamal, în cazul în care declarația vamală este selectată pe unul dintre culoarele de control (roșu sau galben);
- f) efectuează redistribuirea manuală a declarației vamale unui alt examinator atunci când acest lucru se impune;
- g) înscrie data și ora primirii pe lista documentelor anexate declarației, semnează și aplică ștampila individuală pe aceasta și înmânează un exemplar al listei declarantului sau reprezentantului său;
- h) transmite dosarul operațiunii la punctul de control documentar, iar în cazul declarațiilor vamale selectate pe culoarul verde în așteptare sau albastru – la punctul de validare [9].

Următoarea etapă o constituie *controlul documentar*, care constă în verificarea:

- a) corectitudinii completării declarației vamale în detaliu;
 - b) existenței documentelor anexate la declarația vamală în detaliu potrivit destinației vamale solicitate;
 - c) concordanței dintre datele înscrise în declarația vamală în detaliu și cele din documentele anexate.
- Totodată, la această etapă colaboratorul vamal de la punctul de control documentar desfășoară următoarele activități succesive:
- a) efectuează controlul documentar utilizând modulul informatic specific;
 - b) verifică dacă datele de referință din documentele anexate declarației vamale au fost înregistrate în sistem;
 - c) vizualizează declarația vamală, accesând-o în una dintre listele disponibile ce conțin declarațiile selectate, pentru a vedea culoarul de control vamal pe care aceasta a fost selectată;
 - d) verifică criteriul sau criteriile de selectivitate și procedura sau procedurile atașate în cazul în care selecția declarației vamale s-a făcut în baza unuia sau mai multor criterii de selectivitate;
 - e) în cazul în care controlul documentar nu a condus la sesizarea de neconcordanțe sau erori:
 - semnează și aplică ștampila personală;
 - transmite dosarul operațiunii la punctul de validare în cazul culoarului galben de vămuire sau la punctul de control fizic în cazul culoarului roșu de control vamal;
 - f) în cazul în care controlul documentar a condus la sesizarea de neconcordanțe sau erori, completează actul de inspecție cu utilizarea opțiunii „Conform = nu”, îl tipărește în două exemplare, ambele semnate atât de colaboratorul vamal constator, cât și de utilizatorul sistemului informatic [9].

Analizând următoarea etapă, care constă în *verificarea efectuării plății sau a existenței garanției pentru obligația vamală în funcție de regimul sau destinația vamală solicitată și încasarea obligației vamale*, accentuăm importanța acesteia și interdependența tuturor etapelor existente.

După etapa dată urmează etapa *controlului fizic*, care constă în identificarea bunurilor pe baza declarației vamale în detaliu, însoțită de documentele depuse împreună cu aceasta, cu excepția cazurilor când mărfurile sunt declarate în regim de tranzit. Rectificarea sau retragerea declarației vamale nu poate fi aprobată decât până în momentul începerii controlului fizic.

Etapă finală este *validarea informatică a declarației vamale și acordarea liberului de vamă*. La etapa dată colaboratorul vamal de la punctul de validare desfășoară următoarele activități succesive:

- a) utilizează modulul informatic specific și verifică îndeplinirea tuturor etapelor anterioare. De asemenea, controlează dacă au fost verificate criteriile de selectivitate atașate;
- b) verifică existența actului de inspecție și a înscrisurilor din acesta, dacă a fost creat;
- c) tipărește actul de inspecție în două exemplare, dacă acesta nu a fost tipărit în cadrul etapelor anterioare, ambele semnate atât de colaboratorul vamal constator, cât și de utilizatorul sistemului informatic;
- d) redirecționează declarația vamală de pe culoarul galben sau de pe culoarul roșu pe culoarul verde de control vamal;

e) validează informatic declarația vamală, numai dacă nu a constatat nereguli în ceea ce privește etapele parcurse anterior;

f) înscrie în rubrica „B” din declarația vamală numărul de validare și data validării declarației vamale, precum și numărul și data borderoului de plată;

g) tipărește borderoul de plată în două exemplare;

h) aplică ștampila individuală pe declarația vamală;

i) în cazul mărfurilor care anterior au circulat în regim de tranzit efectuează confirmarea de descărcare a tranzitului;

j) în cazul mărfurilor care urmează a fi plasate în regim de tranzit efectuează validarea informatică și a tranzitului [9].

Concluzii

1. Considerăm că implementarea noilor tehnologii informaționale, indiferent de domeniul de activitate, inclusiv în cadrul Serviciului Vamal, asigură o dezvoltare eficientă și adecvată a calității serviciilor prestate de autoritățile abilitate cu atribuții în sfera de cercetare.

2. În opinia noastră, în următorii ani procedura de declarare electronică va exclude, practic în totalitate, necesitatea depunerii declarației vamale în detaliu și pe suport de hârtie. Considerent din care cercetarea științifico-practică a acestui aspect se impune a fi mai mult decât evidentă și actuală.

3. Prevederile legale analizate contribuie într-o măsură impunătoare la asigurarea legislației vamale în domeniul declarării vamale, adică la armonizarea legislației naționale asumate prin angajamentele de aderare la UE.

Referințe:

1. *Uniunea Vamală a UE: protejarea cetățenilor și facilitarea comerțului*. Vama Comisia Europeană. Direcția Generală Comunicare, Informarea cetățenilor. Bruxelles, BELGIA. Manuscris actualizat în noiembrie 2014. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2014 <http://www.scribd.com/doc/228171381/Vamuirea-marfurilor#scribd>. (Accesat: la 10.03.2016)
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-transformare), nr.710 din 20.09.2011 În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr.156-159.
3. ROTUNDU, E. Aspecte teoretice și juridice ale declarării electronice în dreptul vamal. În: *Legea și Viața*, 2016, nr.5, p.46-50.
4. Strategia de dezvoltare a Sistemului Informațional Integrat Vamal pentru anii 2012-2016, Chișinău, 2011. <http://www.customs.gov.md/files/raport/Strategia.pdf> (Accesat: la 24.05.2016)
5. СКРИПКИНА, Е.В. Проблемы применения электронного декларирования. В: *Таможенное дело*, 2012, №1.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la Sistemul Informațional Integrat Vamal, nr.561 din 18.05.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.74-77.
7. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la procedurile de vămuire electronică a mărfurilor, nr.904 din 13.11.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.258-261.
8. ERHAN, I. *Statutul juridic al organelor vamale în Republica Moldova: Probleme și soluții*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2013.
9. Ordinul Serviciului Vamal cu privire la aprobarea Metodologiei de prelucrare a declarației vamale în detaliu, nr.480 din 18.12.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.199-202.

Date despre autor:

Edgar ROTUNDU, doctor în drept, lector universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: edgar.rotundu@mail.ru

Prezentat la 17.05.2018